

ТЫВА ЧААРТЫНГАН ЭВИЛЕЛ ДЭЭШ БАДЫЛААН

(Төвтүзү, Эгеиз 1-ги арына)

боорда, чаартынган Эвилел дээш бадыйлаан апар — деп, «Тыва хамааты төлөк» институту ажалдакчымы Лидия Васильевна чугаалады.

Тыва аялтанаттыжым-кыныны жуудукчузу М. М. Орусбайны чугаазындан алырга: — Эвилелди артырары чугула. Республиканы бурузу «думчууну» боорда болза багайдыр. Бир эвес ээли, демин болуу болза, турт күштүгү болуу. Ам чугула чүве Эвилел референдумун эрттирер турары. Ыччалла-даа ийи болзотен берип турарын эки-ле билбей бардым. Боода-рымга РСФСР-нин саясатчыларын каап кышаш болжук, а чүге Кызыл хоорайга эрттирер берик ирги? Бир эвес ийи референдуму хары угда эрттирер болзубу, эрттинмес чактырыны кылганым ол.

Хүндүскүнуң он ийи шаң чоошчулал турда, комиссия даргазы Н. Н. Серго-биле чугаалашкан, он бо шаңка чедир чекке кижи бадыйлаан сонугурадым: — Чоңуң бадыйлашкыга киржил турары иделкейлиг-дир. Бистик уластууга 3464 кижи ат-дээш өзүгээр саа-наттын турар. Чартым-дал хой кези, азы 1929 кижи бадыйлапты. Немелде ат-дээшкы база тургузуу турар. Эргини шаңкарда чүгел багай болган чүве, уластууга ажалдакчылар, чоң баштай бадыйлаан, буфетче барыл турган, Алаа база оочур хой болган. Бир талазында, харын шынаа, оскө талазында, апчок болуу чүве чорду. РСФСР референдумун кай-тай эрттирерин болза база эки болжук дег. Бирөөде, экономикти талашын көр-ийде, чоңуң кирилгенден база хамаалык. Чамдык кижилер РСФСР-ге президент эрге-дуула-дым турар-турбаан-даа эки билбейсинер. Хоорай Со-виедиге ол айтырыгы чугаалашкан. РСФСР-нин референдумун эрттирерини талазы-биле шийитир хулаш алган билбейсинер. Сонгучулар бистен айтырып-даа турдулар, олорга тайылбырлаар ужурга таварыштымыс диди.

Пионерская № 20 учас-ток. Ында комиссия дар-газы Татьяна Ивановна Ха-мит мезээс: — Ат-дээш өзүгээр бистинде 1700 ки-жи бар. Харылап турар дөвүскээрлеринс — караа көзүлбестер болган дүйлөр ийитилеринин, медицина уламжыларын болган ол чокта чаа туртууга бажы-лар. Чамдык хамаатылар те-лефоннап-даа турар-дыр. Ма-чина-биле бажыкчыларга-даа чедир турдуу. Кыжи-лерин хой кези Эвилелди артырар дээш бадыйлап турлар. Билдимизин айты-рыларын сонгучуларга тайылбырлап берип турар. Чамдык аныктар паспорт чокка кээп турлар. Паспорт чокка болотелерин бээр эргевис чок болган дедир чордулар ужурга таваржып тур бис. Ол-ла харын бер-гедир болду-ла бе? Бис-тин албадар эргевис база чок. Кыжилер эки туралы-биле бадыйлаар ужурулуг.

Сонгуда уластуугуң дериттиңи кыдаада аяным дегет. Адистерини чараштыр бижип каан стод артында комиссия кезигу-нөри келгенерге, бараан болуп, билинмейин барган чүгүлдерин айтып бе-рил турлар. Оон чоруткан сонгучу оскө талада бад-ылашкын эртер кабинана киргеш, улаштыр-ла бол-теңин уриже кири суп-каш үне бээр. Оларнын би-рөөзи медицина училище-нини сугуулу Айлаана Дамбага ужуражып чуга-лажыр аргалыг болдум. — Елтин, Гобачев дээш эвес, а ССРЭ дээш бад-ылап турар бис. Мен хуу-ма-база. Интернационал-коллективте өөренип турар мен. Батимыс чүвеш, Ни-колай Васильевич Кудря-шов. Кады өөренип турар аштеринин аргалыда кан-дык-даа кижи бар. Чүгө бажыг найыралдыг, элтиг деминг болурун күзээр мен.

Аш-чем талашынын ап-турар бис. Чүгө ичкыш-каш чыдар эрсе бүгү чү-ве экижикириге бүзүрээр мен.

Ийи анык эрге ужура-жы бердим. Олар Олег Орожаа Кызыл тудат учас-тогунда бригадир, а оскөзи дашчы Кирилл Карти. — Кайымыс-даа ССРЭ-ни артырар дээш бадыйла-дымыс. А РСФСР-ге прези-дент турар дутайында чу-ну-даа эки сайгарып албаан бис. Билбес чүвени билбе-динис дээр. Бадыйлап-ла кагдымыс. Чүгү болуп төн-ер эки-ле билдинмес. Шу-дүгү ажалдакчы анык ки-жи бүзүрүнден негетти-нер. Бригадиста шупту аныктар бис — деп, Кирилл чугаалайдыр.

Ажылга кирил алган-даа болза, чамдык кижилер бир, ийи ай четес дээш-тер-дир. Ажылга чүгү-даа турар. Ыччалла-даа кижи бергелерин ажал эрттир, тура-сонгучу чорур бол-за, чүгү-даа чедир алыр. Баштай-ла корум-чүрүм-нүг болуру чугула. «Чур-таар оран-байык» програм-мазын кууседиринге бистик анык турдууларын ки-рил турар улуу бар. Чүгү-даа кыллары берге, а үрө-ни белең. Ыччанга ССР Эвилелин хевээр артырар апар — деп, анык бри-гадир ажикте наттышты.

Устүндө алааным учас-токтарга хамаарым хамаа-тылар бадыйлашкына иделкейлиг кирилкенер.

КЫЗЫЛ РАЙОН

10 шаңка чедир каш ки-жи бадыйлаан айтыра-рымыска Каа-Хем № 88 учас-ток комиссиязынын дар-газы А. П. Кошкендиз «600 кижи» деп харылады. Ба-дыйлашкын бектик хары-салган, чурттуу сааым-чо-лу дээш ханы медресе би-лишкыни бадыйлашкыга эр-тин турар дээрин Александр Падолович чугаалады.

Оон мындыг бооп турары-ны бир чылдаганан — эң баштайгы бадыйлашкыны байырлыг байдалга ажалдыг эгелзени болуу. Алаа пар-тияны, куш-ажылды бол-ган дайынын хоочуну Ни-кифор Петрович Кононенко бадыйлашкыга бистен ал-ган, оон националдыг ула-т. Тер-рин чурттуу бузулбас эви-лел дээш бадыйлашкыны бээр, мындыг шийитирин чүгө хулаш алган чугаа-лаан болган оон үлгери-адеринге бүгү сонгучу-ларны кыйгырар.

Эвилелди салым-чолу оон хамаатыларын хамаар-жыр, оон шийтирлеринге оларын дорт кирил турары — демократияны бир бадыйлашкы болуу деп хо-очунар Виктор Меделеев, Сырат, Каа-Хем суур Со-виедин куускомуну эң баш-тайгы даргазы, үстүндө чу-гаалаанымыс Н. П. Кононе-ко болган эскелер-даа чуга-лап турдулар.

Кызыл районда оскө-даа учас-токтарга бадыйлашкын-нар база бектик кодурууш-кунуң байдалына эртен. Районнуң ыраң-улаң булуна-рында чурттакчыларга ко-ммуналыг кезигуниери вер-толеттар-биле чедип, чоңу-бадыйлашкына кирилтир-ген.

Тываның ыраң булунары-нын бирөөзи — «Уш-Бедир» курортунуң чурттакчылары телевизор көрбөс, радио ды-на, нава-даа болза, амыдырал-дан чыдып калбайн турарлар. Олар ССРЭ референдуму-нуң дутайында эки билер. Ыччанга бадыйлашкыга бе-ден турганар.

Каа-Хем сууруну № 88 учас-ток комиссиязынын ке-жигуниери — суур Со-вие-дин даргазы Март-оол Хертекович Дан.Сюрон, Ко-коол Сарыг-оолович Куулар Уш-Бедирге барган, чур-такчы чон-биле ужуражып, оларын амыдырал бай-далы-биле таныжып, ССР Эви-лелин камгалар талазы-биле суртаал ажылын кыл-ып турган.

Түс черин чурттакчыла-ры Бюрье, Анчин болган эс-келер-даа боттарынын санал-оонадарына Уш-Бедирини кагдыганын, телевидение болган радио амыдыралын, садымны шоочалыг турарын шүтүмчүленишкан, чангыс өг-бүлениң чугулазын чу-гаалап, шаңгай тура туруп келген Эвилелди кым-даа бузуп шыдаас дээрин ба-

дыткан, референдумга Эви-лел хевээр эртин дээш шупту бадыйлаанар.

БИИ-ХЕМ

Эрбек суурга эртенги-ниң 10 шаңка келди. ССРЭ референдумунуң талазы-биле бадыйлашкына кирилэр. 495 хамааты Эрбек көдө Со-виедин деваскээринде чуртап турар.

— Каш минута бурунгаар бичи түнел үндүрүс — деп, көдө Совет даргазы Вячеслав Суудуя чугаалады. — 165 кижи бадыйлаан-дыр. А ыраң-улаң колдонушкан хамааты комиссия кези-гунери ам-даа эң келбес. Бадыйлашкыны эртежи дооштурар боор бис.

Бистик чуртуушта бир дугаар эртин турар чугула бо кампанияга аныктар аажок иделкейлиг кирилкен дээрин Эрбектин чикээ-ден чугаалап болуу. Чүгө дээрге чедир шаңка бад-ыйлашкын эгелзеп турда, бир дугаарында учас-токта дорт кижи келген, оларнын үнү — аныктар. Бис ааа чоруп туруушта намыннын иш-тинде сонгудаларга бир ду-гаар кирил турар. Эрбекте уруугар садында кижики-дики Надя Олол келди.

— Бо минутагыны ка-жан-даа утлас мен — деп, На-дя чугаалады. — Бир ду-гаар сонгудаларга кирил-кен, улаш чуртуу ССРЭ-ни хевээр артырар азы артыр-бас дутайында шийтирге үнүм кадар аа-кежиктиг болдум. Уластуу чангыс өг-бүлениңе чүгө «Ийе» деп харылаар улаш бузур-биле келген мен.

Нитизи-биле Би-Хем ра-йонга бо чугула кам-пания база бектик коду-руушкунуң байдалына эр-тен.

УЛУТ-ХЕМ

ССРЭ референдуму хо-орайны барынын, төп бол-ган чоң учас-токтарына болуп эртен. № 1 школада барыны учас-токта Совет Эвилелиниң бузулбас чангыс эки дээш бадыйлашкына кирил-биле оскүт чур-такчылары эртенги 6 шаң үзүнде-ле четкилел келген.

Бадыйлашкын эртенги-ниң 7 шаңка эгелзеп болганда, чөбүн амык кижи шко-лын коридорунга үе манап орау.

— ССРЭ турар бе, тур-бас бе деп айтырып ка-жан-бир шаңга көдүртүпү-нүр деп болайын чордан мен — деп, чугаалашкын албан-дуулашкы улаш ба-дылашкыны эскелер-даа ол бадыйлашкыны хойлу апар-бас, ааа хей-инитиниң үзөт-бодалы-даа болуп чорай-ла.

Виктор Седитович мыкшак бодалдыг кижилер чүгө ол чаксаан эвес болду. Бодум хуумда база сонгуда учас-токтарына РСФСР-ниң ре-ферендумунуң саазынарын күзээр кижилер ап турган болза эки деп санаар чор-дум. ССРЭ дээш бадыйла-шкын РСФСР-ге президент албан-дуулашкы улаш ба-дылашкын эскө база ол мыкшак, РСФСР-ге прези-дентиниң албан-дуулашкы дээш бадыйлашкын ССРЭ-ге улаш бадыйлашкын эскө деп боода-дыр мен.

Нитизи-биле ССРЭ ре-ферендуму Шагаан-Арыг хоорайга чоңуң иделкей-ниң талазы-биле эртен кылгы сонгучулардан дуа-к чок эртен. Бир эвес чоңу-компот, хейлиг сут, боо-ва-

хуужуур-биле когутпаан-даа болза, ол домей-ле чаарты-нган ССРЭ, улаш чондарың бузулбас найыралы дээш бадыйлаар турган.

МОНГУН-ТАЙГА

Монгун-Тайга районнуң коммунистери болган бүгү ажалчы чоңу Совет Соци-алисттик Республикалар Эви-лелинге хамаарыштыр ре-ферендум эрттиреринге иделкейлиг кирилкен.

Мугур-Аксыйн сонгуда учас-тогунга эртенги 7 шаң четпээде-ле сууруң бөлүк хамаатылары чы-гып келген. ССР Эвилелин хевээр артырар бе, азы артырбас дээш бадыйла-шкын бээриниң шагы че-дип келген. Каргы көдө Со-виедин даргазы Ю. Д. Доскаар сөз алган. Бөгүн эрттирил турар рефе-рендумуң ажалдакчы, амыды-ралына улаш ужуру-дуулазын айткыш, ааа боттарынын хамаарышкы ак сеткил-диг, бодамчалыг илериди-биле бадыйлашкын чуга-лаан. Мугур-аксыйлар бадыйлашкына иделкей-лиг кирилген. 16 шаңка бадыйлаар ужурулуг хамаа-тыларыны 90 амык хуузу сонгуда учас-тогунга кээп бадыйлашкынын берген.

«Мөгөн-Бүрөн» совхозтуң коммунистери болган ажал-чылары ССР Эви-лелин бүдүн-бүрүн кам-галар артырар дутайында референдуму март 17-де эрттирер талазы-биле ССРЭ-ниң улаш депутат-тарыны IV Съездининиң шийтирин бир үн-биле чүгүлдүгүнүң дөткөш, бо чугула хемчегге иделкей-лиг кирилкенин Тываның коммунистери болган ажалчы чоңуңа кыгы-рыгын хулаш алган кол-лектив болганын, бад-ыйлашкыны районга бир ду-гаарында дооскан. Оон соонда ССР Эвилелиниң 60 чыгыш атыг совхозтуң Тоо-лайгы салбырынын ажал-чылары (Тоолалыг учас-тогу) бадыйлашкынын дооскан.

Монгун-Тайганың ажал-чы чоңуң хой нуруузу Совет Социалисттик Респу-бликалар Эвилелин хевээр артырар, ону камгалар, чаартыр дээш бадыйлашкы-нын берген.

БАЙ-ТАЙГА

Бай-Тайга районнуң сон-гуда округунуң даргазы И. С. Салматтың биске дымнаткы болза: — Районда сес сонгуда учас-тогу тургустунган, олар референдум эрттир-еринге багай эвес белеткен-ген. Ылангыя Совет Соци-алисттик Республикалар Эвилелинге хамаарышкан референдумуң ужуру-дуу-лазын дутайында тайыл-

ЧУРУКТАРДА: Кун. Эр-Хеймер-оолдун бадыйлап ту-туртууга ыраккы. Ээр-рары. Кызыл районнуң Көк-Мээске мал эмчизи Данаа. Тей суурда база Кызыл хоорайнын чоң талазында сонгуда учас-тогунда рефе-рендум үзүнде.

быр ажылды кижи бүрү-зүңе чедир чорудары-биле эвээп эвес хемчеглерин алган. Референдум эртин-гер хүнде бадыйлашкын сонгуда учас-токтарына айткан шагында эгелзеп, орта ажылчы чоң экине иделкейлиг кирилкен деп санап турар бис. ССР Эвилелин хевээр артырар бе, азы артырбас бе деп күзөп, бодалын илериди-биле бадыйлашкынын бээр сонгуда учас-токтарына келген хамаатыла-рын хой нуруузу «Чангыс аай Эвилелди артырары экине келди» дээрин чу-гаалап турганар.

Бадыйлашкын Найырал сонгуда учас-тогунга экине организастыг эртен. Ху-н-дугу 12 шаңка мааа сонгучуларын 80 амык хуузу бадыйлашкынын бер-ген. Оон түнелде ра-йонга бир дугаарында ба-дыйлашкынын дооскан.

ССР Эвилелин хевээр артырар бе, азы артыр-бас бе дээш 5900 амык сонгучу боттарыны бад-ыйлашкынын чогуу үзүнде берген.

ӨВҮР

Тываның райондарында Өвүрге ССРЭ-ниң-биле че-регештир РСФСР-ниң рефе-рендумун эрттирер. Чүгө дээрге улаш депутаттарың Өвүр район Со-виединиң эл-чет чок сессиязын чылдыр-ган. РСФСР-ниң рефе-рендумун Өвүр району эр-тирериниң азы эрттирбей-ни дутайында айтырыны ааа чугаалашкан. Санал-онал солчулазынын тү-нелдинде РСФСР-ниң рефе-рендумун Өвүр районнуң девискээринге эрттирер шийтирин сессия хулаш алган.

Районда тургускан он сонгуда учас-тогунга ба-дыйлашкын чогуу шагында эгелзеп, Ылангыя Хандай-га

тынын сонгуда учас-тогунга кижи хой чыгылган. Туду-септелге учас-тогунда бри-гадир Николай Монгуш өг-бүлө-биле бодунуң бад-ыйлашкынын бээр-биле че-дип келген, чангыс аай Эвилелди артырары дээш бадыйлашкынын берип ту-рарын ол дымнаткан. Чүгө дээрге хой националдыг ку-рулушун уластуушкына най-ыраапын бижылаарына, кады ажалдакчыларын экиде-ринге чүгө бажыг Эвилел улаш рольду ойнаар, он кү-чүн улам улаштырары, ону чаартыры чугула болуп турар. Шаң кылдыг бодалы сонгуда учас-токтарына келген эскө-даа хамаатылар илериди турганар.

Өвүр райондан дорт муң амык сонгучу ССРЭ-ниң референдумуна кирилкен, 90 амык хуузу ССР Эви-лелин бүдүн-бүрүн артырары, ону чаартыры, бажылаары дээш бадыйлашкынын бер-ген.

ССРЭ референдуму Барыны-Хемчик, Каа-Хем, Таиды, Эрзин болган Тес-Хем районнарга база организастыг байдалга эртен. Референдум хүнүнде учас-токтардан репортажтары «Шынык» корреспон-денттери Т. Херте, Ш. Доржу, В. Кара-Сал, К. Оюн, В. Монгуш, М. Өзлө-оол, Д. Чыдым, О. Охемчик (фотолары) кылганар.

Тыва АССР-ниң улаш депутаттары Д. Б. Шожа-т, Д. Б. Чоксом оларын бүрүн эргелерин хулаш көөрүнүң дутайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДОКТААЛЫ

Мандат комиссиязынын кирилген саадында чугаалажып көргөш. Тыва АССР-ниң Конституцияны 94 чүгүлүңе дүшүрүп, Тыва Автономнуг Совет Социалисттик Респуб-ликалар Дээди Совединин док-таадыры болза:

Унуп чоруткан депутат-тарыны орунуңа 1991 чыл

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин Даргазы Ч.Д. ОНДАР.

Кызыл хоорай. 1991 чылдын март 13.

ШЫН

ЧАА СОЛУН

Тыва АССР-ниң Дээди Совединин болган респу-бликаның Министрлер Чу-веледин органы «Чааа мезээс» деп чаа солунуң баштайгы дугаары март 16-да чырыкче үнгөн.

«Эвилел көргөзүлгө ду-гайында чүгү билзе чогуу-рул» деп чугула чүгүлү солунуң бирги номеринде парлаан. Солунуң чомгучу-ларына редакция коллегия-зыны кыйгырынын берген. Ында бижээни болза: Рес-публиканың бүгү ажалчы чоңу бистик улаш Ада-чиртуушкы салым-чолу шийтирелер турар бо ха-рысалгалыг үеде улаан-сарымдалыг, бектик култу-ралыг, эң-найыралаг болу-рунук... чыгырыны тур бис. Советтерини солуну не-делэ санаңда үнө.

(Бистик көрр.).

Календарь ёзугаар март — частын бажык алы улаш-таа келген болза, мал кыл-таа-лашкыны уламчыла-шышкан. «Муриачы» сов-хозун Чангыс-Терек бри-гадизиниң 8090 ооо 26 ко-дала кыштагалар турар. Девискээрине хар ута, сөөк шоолу эвес, хат-шурган тогулдан малдыа дегиде-дизин чүгөр, тургузу азырал эгелзени эвээш. То-руру 4100 хойнуң кол ну-руузу оолданып. Ажыл-агынын хоочун, арга-дур-жулаалыг малчыныры Дюб Серот, Чымыа Борганга, Ачы-оол Куулар, Дары-Хой Серен-оол, Ады-оол Донга болган өскелерин-даа коданарында мал оол-дашынын адалтаган. Чаш-туд мөңдү дорутуп турар. Найы-даа кыштага барга, хойнуларын сагыш-сет-илге сергек. Мал чөм-дүс, суг-биле үгүлүч ха-дыр турар. Малдык ху-

КЫШ УЛАМЧЫЛАВЫШААН

кай эртемнигери, бригади-ры кыштагынын хүн бүрү-ле кезип чыгыл, практик-тиг дуузын чедирип турар. Экономиктиг өөргөңгө бот-тадан төвүңе айда-йып улаш эртер. Ааа ар-дан кезден-биле ажалда-шыны аргаларын, рынон экономикалыг шийити-риниң дутайын экономика-лыг, бухгалтерия ажалда-шылары доктаамал өөрдөп келген.

Оскө ажал-агылар-биле дөңсөөгө, совхоз бодунуң малчынырын тускай хө-биле эки хандырын тура-рын мааа дөңсөөгө ар-гам чок. Кыштаг бузуу-нче элентри чырын кирил-ген. Эзээн хой малчының элентри-биле ажалдаар эр-териниң аныгыл, теле-ви-орну көрүп орап. Шуйнуң малчынырында

бир эки чүл болза, олар-ны өг-бүлө-лери шуптузу хөбөт бажыларына бажы-рып билер кылдыр өө-рин алган. Чагыткан солун-нарын, сеткүүлдерин база оларга саадаптайн чедирип бээр.

Сонгүт үеде төртүр ма-га, оон чаш төлүңе чидир-тир-биле тараа чарбазы, комбинорнуң оскө ажал-агылардан садып экил-деш, малчынырга хире-на-биле үлөп берип турар. Ол хүн малдын кодан-нарын эртин кезип чораш, четкестерин база эсерип, хоумдаларын дыкылап мен. Чүл дие районнуң херектелчилер шийити-лин ол ажал-агында бажы-лаан автоматын чонга барбаан. үрелен дийтир. Малчынырына чөптүг негелдизинге мы-

дашпайн, совхоз бодунуң чадагай автомашынынын кырынга бараныны чү-дүргөш, аалдарга барып са-дып алган. Чагыткан чорду. Мүн че-ли, үс айаа чамдык аал-дарда шут төнгөн. Ай са-пында талон-биле алыр нормалыг арганы малчы-нар болганчол-ла садып ап чадап турар. Райно баш-тан чериниң даргазы К. Чамбай-оол бажым ажал-дыг кижилерин аалдары-на барбас, негелдизин дыкы-навайн турары дыка-ла эң-чөк-тур.

Районнуң кижи эмчеле-рин, амыдырал хандыры-ла ажалдакчыларын ук совхозтуң малчыныры ко-рускеп, оларын ачы-ду-зын манап турары база чөптүг. Комплекстин үнүүшкүннери мурунда организастал турганы ам

уттундуруп бар чыдар чор-ду. Оон амыда бригадиза ажалды организастаанын чөптөстөр база бар. Эр-тен чымын ук бригадизин негүзүлгери бо үеде эки турган. Соулунде кээп 100-ке оонаштыр чүгө 74 кы-ламыр баткан. Хой черле чүгө хораанындан дүң-ла-ны совхоз 700 килограм-га чедир күүстөйин бар-ган.

Агаар-бойдустуң амыг таарымалыг байдалына оожургал болбас. Кыш а-даа узун. Мал коданары-нын шуптузу амык, тай-гал эздөөңе, хат-көгурум орунда туруп турар. Ыч-чанга серемчиледиг бол-бас болза хоржук. Малды хоратпазы дээш күжө-ниниң, деминг ажал-даар херек.

Александр ХЕРТЕК. («Шынык» көрр.).

РЫНОК ХАРЫЛЗААЛАРЫНЫҢ ЭРГИ, ЧАА ТЕРМИННЕРИ

КЫСКАЗЫ - БИЛЕ

**«КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ХООЧУНУ» МЕДАЛЬ-БИЛЕ
ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА**

Бай-Тайганын Кызыл- тудар деп турар. Кызылд
Дагда тыва хүрээ ажыттыг- Улуг-Хемний ол чарынд
ган болдой. Шидэ Огноо Күн

Автотранспорттун техниктиг көрүлдөзү

БЕЛЕТКЕНИР

